

בלע המות לנצח
מעבר לחיים נצחיים בכתנות אור

גיליון מס' 5 (גרסא לה"ק) יום הבהיר י"א ניסן, ה'תשע"ג לחלוקה בחינם

MoshiachInDepth.wordpress.com

של אדם הראשון—יציר כפיו של הקב"ה—שבצמחו היה בגן עדן בגופו. ויותר מזה, חיצוניות הגוף שרואים עכשיו הוא דבר שנתחדש על ידי חטא עץ הדעת, ואמיתיות הגוף של יהודי הוא פנימיות הגוף-עצמיות הגוף שלא שיך הפסד (כמוסבר בפנים).

כמה וכמה פעמים בשיחות הרבי מודיע לנו שדורנו עובר לחיים נצחיים בלי הפסק בינתיים. האם אנחנו עדיין מחכים לזה "לעתיד לבוא" (אמנם בקרוב ממש) או שמא יש מקום להגיד שהענין הזה של חיים נצחיים (נשמה בגוף) כבר התחיל, רק שעוד לא הגענו לדרגה של הזדככות כדי לראות את זה? וצריכים (להשתמש בביטוי של הרבי) רק לפקוח את העיניים?

בחוברת זו נסתכל בע"ה בריבוי מקורות על הנושא, כדי להבין בעומק יותר דברי הרבי שבדור שלנו עוברים נשמה בגוף לחיים נצחיים.

בין כל הנבואות והיעודים של ימות המשיח, יש ענין אחד שנוגע בנפש האדם יותר מכל. אמנם "גר זאב עם כבש" ו"אילני סרק עתידין לעשות פירות" הם דבר פלא בעינינו, ולדמיין שביית המקדש השלישי "בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים" (במקום המוכר של הית רבינו שבבל) גם מעורר תשוקה של האדם. אבל לאמיתתו של דבר הענין של חיים נצחיים שאין בהם מיתה עולה על כולנה.

הכוונה "חיים נצחיים" היא חיים נשמה בגוף, כמוסבר בריבוי מקומות בחסידות. לפי זה מובן ששהיית הנשמה בגן עדן אחרי פטירתו של האדם מהעולם, אין זה הענין של חיים נצחיים. אלא, הענין של חיים נצחיים—הוא הענין של תחיית המתים—שהנשמה מתלבש בגוף לחיות חיים נצחיים.

הגוף דלעתידי יהיה נקי ומזוכך, בדרגה נעלית ביותר שלאין ערוך למצב השפל של הגוף עכשיו. הגוף יהיה כמו גופו

המו"ל ר' יעקב באק

לצור קשר: YaakovBock@gmail.com

מתנה לכבוד יום הבהיר יום הולדת ה-111

של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

— קרנו תרום בכבוד —

לזכות התמים חנני ליאור שיחי' בן יונה

הצלחה בלימוד התורה, נגלה ודא"ח, במבצעים, בשליחות, הבהתקשרות עם הרבי מה"מ.

לשידוך טוב בשעה טובה ומוצלחת.

לזכות אריאל זלמן, רפאל שלום, ישעי' יוסף, ומנחם מענדל, שיחיו, מש' באק

מקורות וציטוטים

- (1) השל"ה על התורה, פ' כי תצא, פ' עקב.
- (2) סדור עם ד"ח, שער המילה, קמח, ד.
- (3) ראה מאמר ד"ה בלע המוות לנצח, מאמרים מלוקטים ח' ב, ע' רעז ואלך.
- (4) תניא פ' מז ובכ"מ.
- (5) שערי קדושה של ר' חיים וויטאל, ח' א, ובכ"מ.
- (6) תורת שלום—ספר השיחות, כ"ק אדמו"ר מהרש"ב, ע' 211. לשונו המקורי: "ניט דאס וואס מיר זעהען נשמי, איז דאס גשמי, אט דאס וואס מיר זעהען גשמי איז דאס גאר א צוגעקלעפטע זאך, דאס דארף מען גאר אפצעשען... דאס וואס מיר זעהען איז דאך דאס געווארען דורך'ן חטא עה"ד."
- (7) ראה שיחה יו"ד שבת, תשכ"ו.
- (8) תורה אור, וישב, כז, ד.
- (9) אור התורה, כי תצא 4-883 על הפסוק "מים יוצרו".
- (10) שיחה פ' וארא, כ"ח טבת (ב) תשנ"ב, אות ז.
- (11) אדמו"ר האמצעי, שערי אורה, שער הפורים פח, א.
- (12) ש"פ חוקת, ט' תמוז, תש"י, פ' ד.
- (13) שיחה כ"ף מנחם-אב, ה'תשי"ב, פ' ח-יו"ד.
- (14) אגרות קודש ח' יב, ע' שג.
- (15) משמיע ישועה, פ' יא.
- (16) תיקוני זוהר, דף יו"ד, ע' ב.
- (17) של"ה על התורה, פ' משפטים.
- (18) מאמרים תשל"ד, ע' 57.
- (19) מאמר פרשת פרה (כי תישא), תשמ"ז, בתחילתו.
- (20) אור התורה, עקב, ע' תקמה.
- (21) מספר רסיסי לילה, מובא בלקוטי שיחות ח' ה, ע' 86.
- (22) ספר מערכת האלקות (מוזכר כ"פ בדא"ח), פ' ח.
- (23) יומן י"ד תשרי, תשכ"א, בסעודה. שיחה עם הרב רש"ז גרליק, מודפס בתורת מנחם ח' כט, ע' 38, וראה מעינות הישועה תנש"א הערה 48.
- (24) אדה"ע קונטרסים, ע' שצב, תורת חיים שמות רנב, א. תורת שמואל תרל"ט ח' ב, ע' תז. וראה פלח רימון של ר' הלל מפאריטש, ע' שיג.
- (25) תורת חיים שמות שלד, א.
- (26) זוהר, משפטים, קטז, ב.
- (27) בראשית א, לא. ראה ילקוט שמעוני שם רמז טז. וש"נ. ב"ר פ"ט, י. וראה תו"א תשא פו, ב, מאמרים תקס"ו ח' ב, ע' תנ. וראה אגרות קודש ח', ע' קץ.
- (28) שיחה פ' וארה, תשנ"ב, פ' ג, ה.
- (29) סנהדרין צז, א.
- (30) שיחה ו' שבת, י"ג שבת, תשנ"ב, פ' ב. (ספר השיחות ע' 301).
- (31) המשך תע"ר, ע' תרפה.
- (32) נצח ישראל, פרק מ"ב.
- (33) אדה"ע הנחות תקע"ז, ע' קפג.
- (34) מאמרי אדה"ע, ויקרא ב' (ל"ג בעומר) ע' תרפז.
- (35) ספר מאמרים רי"ץ, תשי"א, ע' 208-09.
- (36) מאמרים מלוקטים ח' ב, ע' רעז.
- (37) ברכות לד, ב.
- (38) לקוטי שיחות ח' ו, שיחה של יו"ד שבת.
- (39) לקוטי תורה, פ' קרח, ע' נב, ג.
- (40) מאמרים תשס"ב, ע' רצט, מאמרים תשי"א, פ' פינחס ע' 90, ובכ"מ.
- (41) ראה אור התורה, בראשית ח' ז, ע' תתשסג, ושערי תשובה, ע' סט, ב.
- (42) שיחה ט"ו מנחם אב, תשמ"ג, אות כו (התוועדות ע' 1875).
- (43) שיחה פ' נח, תשנ"ב, אות ט.
- (44) שיחה פ' בא, תשנ"ב, אות יג.
- (45) ברכות כח, ב.
- (46) שיחה פ' משפטים, תשמ"ב, אות מא (התוועדות ע' 919).

"היתה הסתלקות הנשמה מן הגוף...מה שאין כן בדורנו זה—דור האחרון לגלות ודור הראשון לגאולה..."⁴⁴ כאן הרבי מדבר על מעלת הדור וכל אחד ואחת שבדור—שהגענו לסיום העבודה (גם העבודה הפרטית) ואין צורך לחזור בגילגול להתלבש במשכא דחויא כי יתקיים בנו היעוד "בלע המות לנצח".

מכל הנ"ל אפשר להבין שמעורה שנראה לעיני בשר כהפסק החיים, ר"ל, אינו סותר מה שהרבי אמר כמה וכמה פעמים, שאנחנו בדור זה עוברים לחיים נצחיים ללא הפסק בינתיים. כי למדנו ששהיית הנשמה בגוף החומר הוא רק בשביל עבודת הבירורים, ובסיום העבודה הנשמה יוצאת מ"מאסר הגוף" משכא דחויא. מצד עיני בשר רואים רק החיצוניות ולא רואים ולא מכירים שהפסד הגוף הוא בחיצוניות בלבד, כי באמת הגוף של יהודי [בפנימיותו ועצמיותו] הוא מציאות אמיתית שאין בו שום כליון והפסד (כנ"ל). שלפני גמר הבירור "כי עפר אתה ואל עפר תשוב דהיינו סוד הגלגל שיתגלגל מעפר לעפר דהיינו מגוף לגוף וימות ויחזור וימות",¹⁷ אבל כאשר אדם כבר סיים את הבירורים שלו, הוא יוצא מהגוף החומרי ששייך הפסד בחיצוניותו ועולה לחיים נצחיים ב"כתנות אור" (ב-אלף) "ואינם חוזרים לעפרן" כנ"ל.

זה שאין אנו רואים יכול רק להטיל ספק בקשר לאדם פלוני—האם אדם פלוני זה סיים את עבודתו הפרטית—אבל הידיע שהדור הזה בכלל מסיים את העבודה של כל הדורות (כל הגילגולים הקודמים) יכול למעט קושי הנסיון כאשר רואים מאורע שנראה כהסתלקות, כי כבר אפשר להגיע למשכותב אברבנל: "ומפני השתלמות הנפש ושכרה והשארותה אחר המות לא יבכו בני אדם את המתים וזהו ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים".

ויותר מזה—להפוך את הבכי לגמרי, כמו שהרבי אומר על הסיפור של רבי יוחנן בן זכאי בגמרא⁴⁵ שהוא חלה ותלמידיו שבאו לבקר אותו ראו שהוא מתחיל לבכות. שאלו אותו "מה אתה בוכה", והוא ענה "יש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי." על זה הרבי מוסיף חידוש עבורנו: "וענין הבכיה הוא באופן של שמחה — בכיה של שמחה, שהרי הדמעות באות מסיבת גודל השמחה שהיא למעלה ממדידה והגבלה...והשמחה היא מפני שיודע באיזו דרך מוליכין אותו — כי בהיותו ה"רגל" וה"שליח" דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו...בהיותו במעמד ומצב כזה הרי הוא יודע באיזו דרך מוליכין אותו—אל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו!"⁴⁶

בלע המות לנצח מעבר לחיים נצחיים בכתנות אור

לבושי הנשמה—כנות אור וכתנות עור

אדם יש לו צורך ללבושים. כבר בתחילת הבריאה, אחרי שחטא אדם הראשון וגורש מגן עדן, כתוב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם". לאמיתו של דבר, עוד לפני החטא היו להם לבושים, רק שאלו היו לבושים נעלים ביותר—כתנות אור (עם 'אלף'), וכותב השל"ה הק': "אדם הראשון נברא בכתנות אור באל"ף היה כולו אור מזהיר. ואחר כך הביא החושך על עצמו הושחר עורו ונתלבש בכתנות עור...בעור ובשר ונעשה גופו חומרי כתנות עור בעי"ן."¹

כתנות עור אלו שנתהוו כתוצאה מחטא עץ הדעת הם מכסים את גוף האדם ונראים לעינינו כגוף הגשמי, כמו נעל שמכסה את הרגל. "וזה הלבוש דכתנות עור נעשה אחר החטא...כמו שהעור דמנעל גשמי הוא מלביש באופן שמסתיר לגמרי גופו ובשרו של הרגל אך נמדד המנעל למדתו של הרגל ונראה כאלו הוא גופו של רגל מעור בלבד."²

אין לכתנות עור קיום נצחי, ח"ו³, אלה "ענין כתנות אור נתהפך לעור על כן צריך אדם לזכך חומר ולהחזיר חומר לאור ולעתידי אור חדש כו'...נחזור ונהיה כמו אדם הראשון לפני החטא, כתנות אור, ובהם נחיה חיים נצחיים שאין בהם מיתה...גוף ונפש לעולם."¹

לפני שהאדם יכול להגיע לחיים נצחיים, מוטל עליו להשלים שליחותו בעולם, וכדי להבין את השליחות—שהיא עבודת הבירורים—צריך להבין ענינם של הכתנות עור שבהם מתלבשים. כי עבודת הבירורים היא בירור כתנות עור אלו. וע"י זה מגיעים לחיים נצחיים, חיים אמיתיים.

הגוף החומרי של עולם הזה נקרא "משכא דחויא"—עור הנחש.⁴ והוא רק לבוש, כמבואר בקבלה וחסידות.⁵ עור הגוף הנראה לעין הוא כנ"ל תוצאה מזוהמת הנחש שהוא הטיל בחוה, ענין הקליפות. וזה כל המציאות הנראה לעינינו עתה, לבוש קליפות שמכסה על הגשמיות האמיתית העצמית. בלשון הרבי רש"ב, נ"ע: "אינו כן שמה שאנו רואים כגשמי הוא גשמי, כי מה שאנו רואים כגשמי הוא רק דבר מחובר שצריכים להפשיט אותו, זה שלעתידי לבוא יהיה דוקא גוף גשמי, ומה שנתהווה גשמי, אין זה מה שאנו רואים כי מה שרואים נהיה על ידי חטא עץ הדעת..."⁶

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

”ויש לומר - שזה יהי' אחד החידושים דלעתיד לבוא, שגם נשמות בגופים יוכלו להיות ב”גן עדן”. דהנה, קודם חטא עץ הדעת הי' אדם הראשון ב”גן עדן”, ורק בסיבת חטא עה”ד גורש מגן עדן...

”ועל פי זה — לעתיד לבוא, כאשר ”את רוח הטומא אעביר מן הארץ”, וחטא עה”ד יתוקן לגמרי, הרי אין שום סיבה שהאדם לא יוכל להמצא בגן עדן, כפי שהיה קודם החטא. ואדרבה לעתיד לבוא יהי' הענין ד”באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה”, דקאי על גן עדן, שהוא המקום הכי מובחר בארץ הלזו התחתונה.

”וכאמור - לעתיד לבוא יוכלו להיות בגן עדן נשמות בגופים, במכל שכן וקל וחומר מזה שבהתחלת הבריאה היו אדם הראשון וחיה בגן עדן באופן של נשמות בגופים דוקא, עם עניני אכילה ושת”י... ולאחרי תחיית המתים, כאשר יהיו גופים חדשים, באופן נעלה יותר...הרי בודאי שגופים אלו יוכלו להיות ב”גן עדן”...שלעתיד לבוא, בעולם התחי', יהי' הענין ד”עתיד הקב”ה לעשות מחול לצדיקים כו' בגן עדן”, באופן של נשמות בגופים.⁴²”

דורנו—גמר עבודת הבירורים

הרבי הכריז כמה וכמה פעמים שעבודת הבירורים ”דכללות בני ישראל במשך כל הדורות שצריכה להיות בזמן הגלות כדי לבוא לשלימות דהגאולה נסתיימה ונשלמה [ורק נשאר] החסרון דהפרט [ש]הוא כמו מיחוש או חולי קל וחיצוני באבר פרטי⁴³” (אבל אין זה גורע, ח”ו, בגמר ושלימות העבודה). זאת אומרת שעכשיו הוא ביכולת של כל יהודי לסיים עבודתו הפרטית, לסיים בירור הקליפות על ידי התלבשות במשכא דחויא (עור הנחש, כתנות עור), ואז לעבור לחיים נצחיים ללא הפסק בינתיים!

ענין זה שבדורנו עוברים לחיים נצחים בלי הפסק מופיע כמה וכמה פעמים בשיחות הרבי בשנים היותר אחרונות. בדורות הקודמים, עד לדור הקודם,

*** גם על פי נגלה דתורה

החלק הנגלה שבתורה מתיחס למציאות כפשוטה ולא לעניינים פנימיים—ולכן “אין לדין אלא מה שענינו וראות” (רמב”ם, הלכות סנהדרין 9: 23), וענינו הוא ענין פנימי, דבר שלא נראה לעינינו. בגלל זה היה אפשר לחשוב שאין הענין הזה—שגוף האדם אינו מה שרואים בעיני בשר—לא יכול להופיע בנגלה דתורה אלא ברמז (כרוב העניינים של פנימיות התורה שלא מתגלים בנגלה דתורה בפירוש). אבל באמת יש ראייה לדבר.

בגמרא מוסבר כי גר שנתגייר דומה לקטן שנוולד (יבמות סב, א). אין זה רק לשון סמלי אלא ממש, כפי מה שהרמב”ם מביא כהלכה שעל פי דין תורה אין איסור ערוה לגר אפילו על אמו (האיסור רק מפני תקנת חכמים) כי “כל שאר בשר שהיו לו [לפני גיור] אינן שאר בשר [אחרי גיור]”. (הלכות איסורי ביאה 11-13: 24).

אינו מובן בשכל איך האישה שממנה נולד הגר לא יכולה להיות שאר בשר אחרי שהוא מתגייר? אבל לפי מה שלמדנו, הגוף שנראה לעינינו הוא רק לבוש המכסה, ואין ראייה למעמד ומצב בשר האמיתי של האדם!

ידוע לצדיקים שהכתנות עור הם אף ורק לבוש חיצוני, ואין לו לצדיק התקשרות וחיבור ללבוש זה, כל צדיק כפי מעלתו.⁷ אבל כל מי שלא הגיעה למדרגה זו מרגיש מאוד את הלבוש הזה כגופו ממש (יותר מ”התלבשות” בדבר חיצוני זור), ואינו יכול להבדיל ולהבחין בין לבוש כתנות עור ובין עצמו.

עבודתנו היא לברר את ניצוצות הקדושה הטמונים בזה הלבוש החיצוני שנקרא כתנות עור. החלק הפנימי הוא הגוף האמיתי של האדם, ועל ידי בירור זה האדם יהיה ראוי לקבל הגילויים דלעתיד לבוא, וזאת אחרי סיום הבירורים. החלק החיצוני הוא הלבוש האדם בעולם הזה, ואין לו קיום נצחי אחרי שהוא יתברר סופית.

הכוונה בהתלבשות נשמה בגוף

התלבשות הנשמה בגוף החומרי בעולם הזה הוא בשביל עבודת הבירורים כנ”ל. “וידוע שהכוונה הכל לברר הרפ”ח ניצוצים וכשיוגמרו הברורים יבא משיח בב”א.”⁸ אדמו”ר הצמח צדק מסביר שמספר הימים של חיי האדם בעולם הזה תלוי במספר הניצוצות הנשאר לברר, שנותנים לנשמה זמן קצוב להתלבש בגוף כפי צורך נפש הבהמית וכפי מספר הניצוצות שצריכות בירור מן הרע. כשאין עוד ניצוצות לברר, אז נגמר הימים של הנפש הבהמית בגוף, ומגיע היום למות.⁹

כאשר הנשמה מסיימת את הבירורים ששייכים לה, ולא נשאר שום נצוץ שצריך בירור, אז כבר אין הכרח לנשמה להיות “אסורה במשכא דחויא” (עור הנחש)—גוף החומרי. (אמנם גם אין הכרח לצאת, כי יש אפשרות ל”הוספה (לאחרי שלימות העבודה)”.¹⁰)

עצם הענין הוא שאחרי שלימות בעבודת הבירורים הנשמה כבר לא צריכה את הגוף החומרי (ויש לשים לב שגוף החומרי אינו גוף הגשמי*), כמו וולד אחרי לידה כבר אין לו צורך לשיליא שהיה מכסה את גופו כל 9 חודשי עיבורו, “והנה בהיות הולד בבטן אמו היתה השליא דבוקה בגוף הולד והיה לו ללבוש ומכסה לשמור גופו כו' אך כאשר הולד יוצא לאויר העולם בהולד מבטן אמו אז בהכרח שיופשט גוף הולד מן השליא והשליא תלך לאבוד כי

* הגוף החומרי אינו הגוף הגשמי

”דיוק לשון התניא הוא 'גוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אוה"ע', ולא 'גוף הגשמי הנדמה בגשמיותו'—שכן: גם הגוף הגשמי של היהודי הוא שונה (גם) בגשמיותו מגופי אוה"ע (מצד זיכוך הגוף (דם ובשר) הנעשה על ידי כשרות האכילה ושתיה (הנעשה דם ובשר כבשרו), וכיוצא בו)... שחומריות היא הדרגה הכי תחתונה...” (שיחה פ' בראשית, תשנ"ב, פ' ג). וראה לקמן מלקוטי שיחות ח' ו, שיחה של יו"ד שבת, שחיצוניות הגוף, הנדמה לגופי אוה"ע, הוא שייך הפסד אבל פנימיות הגוף אינו שייך הפסד.)

הולד א"צ לשליא ביציאתו לאויר העולם והשליא מצד עצמה היא מבחינת הפסולת... לצורך הולד וקיומו בהיותו בבטן אמו בלבד אבל אח"כ תלך לאבוד ונשלך ארצה כידוע וד"ל".¹¹

לעיני בשר שלנו סיום העבודה והיציא מה"לבוש שק" של עולם הזה נראה כהפך החיים, ר"ל. אבל באמת אין זה הפסק אלא המשך החיים באופן של חיים נצחיים ואמיתיים בגוף נקי ומזוכך, כדלקמן. וזה נקרא הסתלקות והילולא. הילולא מצד בעל ההילולא בעצמו (והמקושרים אליו), והסתלקות מצד אלא שנמצאים עדיין למטה שאין להם השגה בזה. לכן הרבי שליט"א אמר על הרבי ריי"ץ "בנוגע למשה רבינו, ואתפשטותא דמשה שבכל דרא, עד למשה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר — שגם עתה נמצא ומאיר כמו קודם, ואילו היינו הולכים יחד עמו היינו רואים שמאיר בכל התוקף כמו קודם (ואדרבה, באופן נעלה יותר), אלא, כיון שנתעלה למעלה בעילוי אחר עילוי, ואנחנו (לא הלכנו עמו, אלא) נשארנו במקומנו, לכן אינו נראה לנו בעיני בשר...".¹²

סיום העבודה, סיום ההכרח לעולם הזה החומרי

מכל הנ"ל אפשר להבין למה ההסתלקות של כמה וכמה צדיקים גדולים קרה בגיל צעיר יחסית. לדוגמה האריז"ל, שבזמן הסתלקותו היה בן 38 שנים. אדמו"ר הזקן, כמסופר, הסתלק לפני זמנו בברחו מנפולאון. לאדמו"ר המהר"ש היה בן, ר' אברהם סנדר, שנפטר בגיל צעיר. הרבי מספר בשיחה: "ידוע הסיפור אודות הסתלקותו של אדמו"ר הזקן — שכתוצאה מהטעות שנעשתה במהלך הנסיעה בעת הגיעם לפרשת דרכים, נסתלק רבינו הזקן קודם זמנו. — בנו של אדמו"ר מהר"ש, ר' אברהם סענדער — שהיה מופלא ביותר, ואדמו"ר הצ"צ השתעשע עמו מאד — נסתלק בהיותו בן שמונה שנים, וקודם הסתלקותו אמר, שרבינו הזקן יבוא להיות ביחד אתו. נשמתו של ר' אברהם סענדער היתה נשמתו של רבינו הזקן, וחי מספר השנים שרבינו הזקן נסתלק קודם זמנו".¹³

רואים שהשנים של צדיקים גם בהתאם לעבודתם ושלא נשארים בעלמא דין (עולם הזה) יותר מהזמן הקצוב, כמו שהרבי מסביר שם בשיחה בענין "המיתה שאדם ימות על מטתו בבואו עתו וזמנו דוקא", כאשר השלים את כל עבודתו במשך כל שנות חייו (שלזה 'ניתן לו ימים ושנים במספר וקצבה לפי הצורך לתיקון שצריך לתקן בצלמו', שאז 'יבא בהכרח עת קץ לימי חייו'). אמנם במיתה הזאת יש "האפשרות שתהיה אחיזה ללעו"ז בעת ההסתלקות" ולכן "מצינו אצל כמה מנשיאי וגדולי ישראל שנסתלקו קודם זמנם... שמצד גודל הזדככות נשמתם ('זכו') היתה הסתלקותם באופן ד'אחישנה" — "שימות בפתע פתאום... לפני זמנו ועתו... כך שאין נתינת מקום שתהיה אחיזה ללעו"ז".¹³

על כן יש נבואה נפלאה שבימות המשיח ("אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח"³⁷) "בלע המות לנצח" שזהו ענינו של ימות המשיח — המעבר מחיים חומריים בגוף מעורב טוב ורע למצב של זיכוך מוחלט אחרי גמר הבירורים של כל אחד ואחת.

הזיכוך הזה פועל על הגוף שלנו, שהגוף הזה נזדכך עד שאין שום תערובת של רע, ואז עצמיות הגוף מתעלה — שמה שהיה מקודם רוחני (למעלה ממצאיות האדם) נהיה מצאיותו. ואחר שלא ישאר שום טוב נבלע ברע, אז הרע והקליפות יפלו, שזו השכיבה החיצונית שנראת לעיני בשר תיפול, ומה שנשאר הוא רק העצמיות הנצחית.³⁸

לחזור לגן עדן נשמות בגופים

כשמדובר על תיקון חטא אדם הראשון וחזרה לדרגה שלו, מדובר על חזרה לגן עדן כפשוטו. הענין מוזכר במאמר הראשון שהרבי אמר אחרי קבלת הנשיאות "באתי לגני", אשר בו הרבי מביא שבפסוק "עמך כולם צדיקים, כולם ירשו ארץ" שמילה "ארץ" פירושו "גן עדן". יתמלאה תאוותו של הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים על ידי זה שעולמות התחתונים מתבררים מכל רע ומזדככים בתכלית ומתעלים להדרגה הנעלית של גן עדן. צריך להבין שאף-על-פי שעכשיו גן עדן הוא מקום שלשם עולה הנשמה אחרי פרידתה מן הגוף (ולכן נחשב רוחני ולא גשמי). אבל בתחילת הבריאה "גן עדן... היה אז אצל אדם הראשון בחינת מקום העבודה כמו שאצלנו עתה העולם הזה... [גן עדן] היה אצלו בחינת מדור כמו עתה אצלנו העולם הזה".³⁹ מציאותו, מקום מגורים שלו, היה גן עדן.

להבין זה יש להקדים מה שמבואר בחסידות שגן עדן הוא בחינת "רוחניות שבגשמיות".⁴⁰ בעינינו הוא מקום רוחני (למעלה ממצאיות), אבל מצד האמת גן עדן הארץ הוא גשמי, רק שהוא בחינת "רוחניות שבגשמיות", ולכן הוא העצמיות של גשמיות.⁴¹ ומאוד מענין בהמשך לכל הנ"ל הסבר הרבי (וחידוש נפלא) שלעתיד לבוא נחזור לגן עדן:

מהו ענין עצמיות הגוף?

העולם הזה הוא מלא קליפות וס"א, אבל אין זה עצם מהותו של העולם. כי בתחילת הבריאה היה מצב אחר — דירה בתחתונים. נוסף לזה, ידוע שלעתיד לבוא העולם יחזור למצב הקודם, ומשום זה עולם הזה — עולם הקליפות — הוא נחשב "שינוי שחוזר לברייתו" ואין זה נקרא שינוי אמיתי. לכן, בפנימיות העולם, אפילו עכשיו, היא דירה (זאת אומרת בתכלית השלימות).

בנוגע לגוף האדם: אחרי הסתלקות רואים שהגוף נפסד, כי הגוף מצד עצמו הוא "עפר אתה". רק נשאר מהגוף העצם לזו. אבל באמת הקב"ה בחר בגוף היהודי — הגוף בגשמי, "ולפיכך הגוף הוא מציאות אמיתית שאין בו שום כליון והפסד. השינוי שנגרם לו על ידי חטא עץ הדעת הוא בחיצוניות בלבד, ולא בעצם מהותו." החיצוניות — שהוא כדבר נוסף על הגוף — נפסד, אבל העצם לעולם לא נפסד כי הוא עצמו יות הגוף ולכן בפנימיות לא יתכן כליון גם לגבי הגוף בכללותו. (שיחת י"ד שבט, לקוטי שיחת חלק ו)

נשמות בגופים בעולם הזה הגשמי—עולם התחיה

מעמד ומצב הגוף כמו שיהיה אחרי תחיית המתים הוא לאין ערוך לגוף שלנו כמו שהוא עכשיו. הינה לשונו של הרבי רש"ב, נ"ע: "לעתיד יהיו נשמות בגופים אך הגופים לא יהיו גשמיים כמו הגופים הגשמיים דעכשיו, הרי אין זה שיהיה בבחינת העדר כי אם מה שלא יהיו חומריים." ³¹ גם המהר"ל מפראג משתמש בסגנון דומה: "לעולם הבא שלא יהיה האדם חמרי וגשמי כמו שהוא בעולם הזה. רק יהיה האדם במדרגת המלאכים המסולקים מן הגשמיות." ³²

ויש להדגיש כאן שעל פי חסידות הענין ברור שהגוף דלעתיד של התחיה לא יהיה בריאה חדשה וגוף חדש, אלא אותו הגוף שיש לנו עכשיו — שהגוף דלעתיד הוא אותו הגוף בעצמותו (אבל לא מה מתגלה לנו בחצוניות, כנ"ל בארוכה). אמנם אנחנו מכירים רק את ה"כתנות עור" (ב-עין) בתור גוף, והגוף במצבו הנקי והמזוכך — כתנות אור (ב-אלף) — נדמה לנו כדבר רוחני וערטילאי. אבל האמת היא שאמיתיות הגוף שיתגלה לעתיד אינה דבר חדש אלא "בתחיית המתים שבודאי יחיו המתים דהיינו אותו הגוף עצמו שכעת...רק שהגוף יהיה מזוכך ולא כמו כעת שהגוף הוא בתכלית הגשמיות." ³³ והוא "אותו הגוף שהיה חי בו...בתכלית הפשטה מן הגשם, ולזה אמרו העולם הבא אין בו אכילה ושתייה כלל." ³⁴

זאת אומרת שהגוף דלעתיד הוא, מצד אחד, אותו הגוף ממש שיש עכשיו — אותו תחושה של אישיות, עצמיות ה"אני" שלנו — אבל מצד שני יתחדש מצב עליון ביותר (לאין ערוך) אחרי שהקב"ה יעביר רוח הטומא ויחזרו לנו ה"כתנות אור" (ב-אלף). וזה מציאות שאין לנו כדוגמתה עתה.

בפרטיות יותר, הרבי ריי"ץ מסביר כי "בתחיית המתים יעמדו נשמות בגופים, דהגופים ההם יהיו גם כן גשמים אבל אינם מלידת אב ואם אז כי אם שיחיו בטל תחיה, והיינו שיקרם עליהם עור ובשר, וכמו בעצמות שהחיה יחזקאל שקרם עליהם עור ובשר... ³⁵ עור ובשר שנברא מחדש, אבל אותם גופים — בעצמיותם. והוא גם גוף גשמי, אבל ללא דמיון לגשמיות שלנו, "הגם שיהיה גוף גשמי יהיה הוויתו מהקב"ה על ידי טל תחיה טלא דעתיקה, ולהיות שהגוף שיהיה בתחיית המתים יהיה מהקב"ה על ידי טל תחיה על כן יהיו גופים קדושים וטהורים לגמרי, וכמו גופו של אדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה...שהיה גופו מזוכך וטהור לגמרי כמו אור." ³⁵

בתחילת הבריאה לא היה ענין של מיתה פירוד הנשמה מן הגוף, אלא אדם הראשון נברא לאכול מעץ החיים ולחיות חיים נצחיים. פירוד זה, מיתה כפשוטה, ר"ל, באה לעולם כתיקון לחטא, כשהרבי מסביר "דזה שעל ידי חטא עץ הדעת נעשה מיתה בעולם הוא בכדי שלא יהיה קיום להרע." ³⁶

מתברר ששהיית הנשמה בגוף גשמי וחומרי של עולם הזה הוא רק לפי הצורך ואינו ענין מצד עצמו (מה שאין כן הגוף דלעתיד). כל אחד שמסיים עבודתו בעולם אין לו כבר מטרה כאן. וככותב הרבי: "במענה על שאלתו, למה מבין הבנים של פלוני בן פלוני הנשאר בחיים הוא דווקא הפחות ירא שמיים, והיראי שמים באו לקידוש השם. - בכלל בשאלות כאלו כתוב, בהדי כבשי דרחמנא למה לך [למה לך להיכנס לעינינים של הקב"ה], ואחד הבאורים שנמצא בספרים על מעורות כאלו הוא, שהנשמה צריכה עדיין לעשות תשובה על דברים בלתי-רצויים, או שהגורל שלה הוא לעשות טובה לפלוני או לפלוני בן פלוני, ולכן משאירים לו בגוף..." ¹⁴

מובן מכל הנ"ל שהסתלקות של צדיק (ו-"עמך כולם צדיקים") הוא באמת סיום ושלימות עבודתו, ואינו כמו שנראה לעיני בשר כענין של אבלות, ח"ו, ואדרבה — כדוגמת שמחת ל"ג בעומר (יום הסתלקות רשב"י) וענין עריכת התועדות חסידית ביום ההילולא של רבותנו נשיאינו, וגם מנהג של חסידי פולין שלא אומרים תחנון ביאָרצייט של צדיקים (וראה שיחת כ"ף מנחם-אב ה'שי"ת פ' כד). אע"פ שנראה לעיני בשר כהפסק החיים, ח"ו, אינו כן אלא עליה ושחרור לחיים אמיתיים ונצחיים.

אולי זה טעם הפנימי למה שכותב האברבנאל שיבוא היום שלא יבכו על המתים, וזה לשונו: "בלע המות לנצח לפי שבהיות האדם נוטה אחר שלימות נפשו ומואס תאוותיו החמדיות יחיה חיים נצחיים...ומפני השתלמות הנפש ושכרה והשארותה אחר המות לא יבכו בני אדם את המתים וזהו ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים." ¹⁵

הקיצו ורננו שוכני עפר

תחית המתים היא אחד העיקרים שלנו, לפי הרמב"ם. ועל פי חסידות מוסבר שהדרגה של התחיה היא נעלית יותר אפילו מגן עדן העליון. אבל שלא יהיו טעויות: הגוף של התחיה אינו הגוף בחומריותו כמקודם (כמו שהוא עכשיו), כתנות עור (ב-עין), אלא הגוף יהיה כמו שהיה אצל אדם הראשון כשהיה עדיין בגן עדן — כתנות אור (ב-אלף)!

מתברר ש"הקיצו ורננו שוכני עפר" מדבר לא רק על המתים מדורות הקודמים, אלא הכוונה גם עלינו שנמצאים עדיין בעפר של עולם הזה וגוף החומרי, עור הנחש. כאמור בזהר: "צדיקים שומרי הברית שוב אינם חוזרים לעפרן, שזהו עור הנחש משכא דחויא שנברא מעפר." ¹⁶ אנחנו עדיין זקוקים למצב של "מעפר קומי", כי אנו עוד לא יצאנו מעפר הארץ. וזה כל הענין של גילגולים, "כשחטא אדם הראשון גרם מיתה לעולם...בסוד כי עפר אתה ואל עפר תשוב דהיינו סוד הגלול שיתגלגל מעפר לעפר דהיינו מגוף לגוף וימות ויחזור וימות..." ¹⁷

דרגה הנעלית של הגוף הזך והנקי של התחיה (כתנות אור ב-אלף) הוא גם ענין של חיים נצחיים. כי חיים נצחיים אין הכוונה להחיים המוכרים לנו כחיים גשמיים, ובלשון הרבי: "חיים גשמיים אף שגם הם נק' חיים הרי אין זה חיים אמיתיים. דחיים אמיתיים הם חיים נצחיים, משא"כ חיים גשמיים אינם חיים נצחיים ולכן אין הם חיים אמיתיים."¹⁸

הסתלקות צדיקים—התחלת חיים נצחיים

נוסף לענין המיתה שבא לעולם על ידי חטא אדם הראשון, שעליו כתוב לע"ל "בלע המות לנצח", הרבי מסביר שיש גם מיתה שאינו שייך לחטא וגילגולים. כי כתוב בתורה "אדם כי ימות באוהל" עוד לפני בריאת העולם ("תורה קדמה לעולם") ולפני החטא. על זה מסביר הרבי שמיתה זו "הוא ענין עליית וסילוק הנשמה לעולם שלמעלה מהעולמות שנמצאת בו (אבל באופן שנשארת נשמה בגוף)...יש דרגה של אדם כי ימות גו', עליה למעלה גם מבחינת גן עדן שעולה לעולמות האין סוף."¹⁹

להוסיף טעם, יש מה שכותב הצמח צדק, "שעכשיו המיתה הוא יסורים גדולים אף שהנשמה עולה בעולמות עליונים מפני שאין הגוף רואה זה בעוד הנשמה בו רק ש[ב]עת מיתתן רואים אבל אם לא חטא עה"ד היה הגוף מרגיש ורואה עלייות הנשמה ולא היה טעם מיתה כלל. ועל דרך זה יש לפרש מאמר רז"ל יעקב אבינו לא מת, דהיינו שלא טעם מיתה."²⁰

אפילו שזה נראה לעיני בשר כמיתה כפשוטה, ר"ל, אבל הוא בדיוק להיפך—שאינה פירוד הנשמה מהגוף (מיתה כפשוטה) אלא אדרבה עליית הנשמה עם הגוף. הגוף מתפשט מהלבוש של עולם הזה (כתנות עור) ונשאר נשמה בגוף מזוכך להתלבש בלבוש נעלה יותר, וראה שיחה של ב' ניסן (הסתלקות של הרבי רש"ב, נ"ע) שבה הרבי מביא ש"צדיקים מתים ביום שנולד היינו לפי שאצלם המיתה היא התרוממות מזלו ומעלתו שפושט לבוש שק הגופני ולובש חלוקא דרבנן הרוחני ליכנס לעולמות העליונים."²¹

משום זה צדיקים נקראים חיים גם במיתתם, כי הם יוצאים מחיים מוגבלים לחיים אמיתיים ונצחיים. וכתוב במערכת האלקות (ספר שמובא בדא"ח ובאגרות קודש) "ובפעולתו ובמעלתו הגדולה יזכה עוד שלא ימות לעולם...ויזכה היות נפשו קיימת בגופו תמיד...ובבא זמן להסתלק והפרד מן העולם לא יהיה מן הראוי לקבל הפסד הזמן ולמות אך יחזור גופו רוחני ולמעלה גדולה אשר אין לה תכלית והוא חיי העולם הבא...הזכירו רז"ל במקומות רבים מאנשי המעלה ההיא והם הנקראים להם בני עלייה."²²

ולא רק שצדיקים ממשיכים לחיות אחרי ההסתלקות, אלא שעל ידי זה נכנסים לדרגה של חיים שבה אין קליפות מסתירות ולכן נקרא חי. מסביר הזהר²⁶: "[אלו הצדיקים] חיים בשני עולמות...מי שהוא מעולם הבא נקרא

חי... חיים שם [בעולם הבא] וחיים כאן [בעולם הזה]. אבל אנחנו שנמצאים רק בעולם הזה עדיין אנחנו לא נקראים חיים: "מי שהוא מלובש באלו הקליפות של עור ובשר ועצמות וגידין של הגוף השפל, שהרוח הוא כמת שם כמו שמת אינו רואה ואינו שומע ולא מדבר...". אבל אחרי ההסתלקות של צדיקים שביררו הלבוש של קליפות, מגעים לענין של "טוב מוות" ("טוב מאד זה מלאך המוות"²⁷) והצדיקים האלה נשארים גם בעולם הזה, רק שאין לנו רשות לראות אותם: "אתם בעולם הזה ואין לכם קליפות ועורות יש לכם רשות להסתכל בבני העולם, ובני העולם אין להם רשות להסתכל בכם, ובשביל זה נאמר עליכם שאתם חיים, ועולם שלכם הוא עולם החיים, אלב עולם השפל הזה הוא עולם המתים."^{**}

כל הנ"ל מסייע להבנתנו בשיחות שהרבי מדבר על המעלה ועילויי של הסתלקות. אומר הרבי "סילוק החיות הרי זה "סימן (שגורם ומביא דבר) יפה", כיון שעל ידי זה נעשה תוספת חיות ועד להוספה שהיא באי-עורר...שדוקא אז (לאחרי פטירתו) רואים בגילוי הנצחיות (אמיתיות) ד"הוא בחיים". ונמצא, שעל ידי המיתה נעשה תוספת וחידוש החיות—התגלות הנצחיות והאמיתיות דהחיים."²⁸

כי מציאות הקליפות היא מוגבלת ואינה אמיתית ("שית אלפי שנין הוה עלמא"²⁹) גם הלבוש שלנו של הקליפות ("עור ובשר ועצמות וגידין של הגוף השפל", הנ"ל) הוא גם כן זמני. ולכן, "בנוגע לכללות הענין דסילוק של צדיקים (יארציית והילולא) גמר ושלימות עבודתם...עוד ועיקר, שה"סילוק" הוא בשביל עליה גדולה יותר (באין-ערוך) שתהיה בעולם התחתון...נשמות בגופים בעוה"ז הגשמי...בגאולה האמיתית והשלימה."³⁰

** "מי שיש לו עינים, רואה!"

בסעודה של ליל סוכות (שנת תשכ"א) הרבי הזכיר איך שהרבי ריי"ץ גילה את הענין של "אושפיזין חסידים, והלשונו הקודש: "והראה באצבעו ואמר: כאן יושב הבעש"ט, כאן יושב המגיד וכו', ומי שיש לו עינים, רואה!"²³

אמנם קשה להבין ענין זה שאלו שנמצאים העולם האמת יכולים להופיע בעולם הזה בצורה של "מי שיש לו עינים, רואה" אותם במקום מסוים ("והראה באצבעו ואמר: כאן יושב כו..."). אבל כבר כתוב בזוהר הקדוש על הצדיקים שסיימו בירור הקליפות והם גם בעולם הזה וגם בעולם הבא "אתם בעולם הזה ואין לכם קליפות ועורות יש לכם רשות להסתכל בבני העולם, ובני העולם אין להם רשות להסתכל בכם". לא רואים כי "מי שהוא מלובש באלו הקליפות של עור ובשר ועצמות וגידין של הגוף השפל...כמו שמת אינו רואה ואינו שומע...".

אבל ידוע שאצל משה רבינו (ואתפשוטא דמשה בכל דור) הגוף הגשמי אינו מסתיר כלל,²⁴ כמו שיהיה אצל כל אחד לע"ל. ורוצה הרבי שנדע שהגענו לסוף וסיום הגלות של החומר המסתיר, שאז "לפך עיני כל נשמות...כמו בראיה חושית וכמו וראו כל בשר."²⁵ ושכוחינו כבר לפקוח את העיניים לראות כל הגילויים,